



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No: 3534/06

Habibe İNCİN ve diğerleri / Türkiye

Başkan,

Julia Laffranque,

Hâkimler,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Georges Ravarani

ve Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Abel Campos'un katılımıyla

Daire olarak 10 Kasım 2015 tarihinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), yukarıda belirtilen 27 Aralık 2005 tarihli

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2016. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

başvuruyu dikkate alarak gerçekleştirdiği müzakerelerin ardından aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Başvuranların listesi ekte yer almaktadır.

A. Davanın Koşulları

2. Davanın kendine özgü koşulları, başvuranlarca ifade edildiği şekliyle aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Başvuranların yakınının hayatını kaybetmesi

3. Başvuranlar, 1995 yılının Haziran ayında kaybolan Kerim İncin'in yakınlarıdır. Başvuranlara göre, eskiden Taşbaşı (Hakkâri) köyü sakinleri olan R.K. ve yakınları, güvenlik güçleri ve yasadışı silahlı örgüt olan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) arasında bölgede çıkan çatışmalardan kaçmak için 1994 yılında aileleriyle birlikte, Irak'ın kuzeyine yerleşmişlerdir. Başvuranların yakınları ve R.K. bazı işlerini yoluna koymak için Taşbaşı köyüne gitmişlerdir. Köye gittikten sonra, köy muhtarının evinde oldukları sırada askerler tarafından yakalanmışlardır. İlgililer Geçimli Jandarma Karakoluna (Hakkâri) götürülmüş daha sonra ise Taşbaşı köyüne geri getirilmişlerdir. Buldukları civarda yürütülen bir operasyon sonucu Kerim İncin ve R.K. askerler tarafından öldürülmüş ve cesetleri olay yerinde bırakılmıştır. Yine başvuranların ifadelerine göre, askerler gittikten sonra köylüler maktüllerin cesetlerini köyün mezarlığına defnetmişlerdir.

2. Başvuranlar tarafından yapılan şikâyet

4. Başvuranlar Hazım İncin ve Halime İncin, 1995 yılında Taşbaşı köyüne gelen güvenlik güçleri tarafından yakınlarının öldürüldüğünü ileri

sürerek, 22 Mart 2005 tarihinde Hakkâri Cumhuriyet Savcısına şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar, olayların meydana geldiği dönemde görevli olan sorumlu askerler, özellikle Astsubay Y.K. ve Uzman Çavuş İ. hakkında ceza davası açılmasını talep etmişlerdir.

3. Hakkâri Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturma

5. Hakkâri Cumhuriyet Savcısı (bundan böyle “Savcı” olarak anılacaktır) Nisan ve Haziran 2005 tarihleri arasında, hayatını kaybeden kişilerin yakınlarının ve Taşbaşı köyü ile çevre köy sakinlerinin ifadelerini almıştır.

a) Hayatını Kaybeden İki Kişinin Akrabalarının Beyanları

6. Hayatını kaybeden iki kişinin akrabalarının Savcıya verdiği beyan şu şekildedir:

– R.K.’nin karısı olan Z.K., olay tarihinde, kocası ve İncin’in ailesiyle birlikte Irak’ta Dohuk’a taşındıklarını; kocası ve Kerim İncin’in hayvan ticareti yaptıklarını ve bir gün Türkiye’ye gittiklerini fakat bir daha geri dönmediklerini beyan etmiştir. Z.K., Irak’taki yakın akrabalarından birisi olan A.K.’nin, ona kocası ve Kerim İncin’in Taşbaşı köyünde öldürüldüklerini söylediğini ve onları kimin öldürdüğünü bilmediğini belirtmiştir;

– R.K.’nin babası Y.K., Kerim İncin ve R.K.’nin Dohuk’ta yaşadıklarını; Söz konusu kişilerin Taşbaşı köyüne alacaklarını tahsil etmek için gittiklerini; Taşbaşı köyü sakinlerinin onları güvenlik güçlerine teslim ettiklerini; yeğenlerinden, Kerim İncin ve oğlunun Taşbaşı köyündeyken öldürüldüklerini öğrendiğini beyan etmiştir. Y.K., oğlunu köy korucuları ve askerlerin öldürdüğünü düşünmekteydi. Y.K., sorumluların cezalandırılmasını istemiştir.

7. Savcı başvuruları da dinlemiştir. Başvuranlar şu açıklamaları yapmışlardır:

– Kerim İncin'in oğlu Hazım İncin, bölgedeki olaylar ve PKK terör örgütü mensubu olduklarına dair söylentiler nedeniyle ellerindeki hayvanları satıp Irak'a yerleştiklerini, ilk olarak Irak'taki Mahmur kampına yerleştiklerini, burada iki ay kadar kaldıktan sonra babası ve R.K.'nin alacaklarını tahsil etmek için Hakkâri'ye gittiklerini, köy muhtarının, maktûlleri PKK terör örgütü üyeleri diye güvenlik güçlerine ihbar ettiğini, maktûllerin köy korucuları tarafından askerlere teslim edildiklerini, bir ağaca bağlanarak Taşbaşı köyündeki askerler tarafından kurşuna dizildiklerini, babasını öldüren ve olay tarihinde görevde olan askeri yetkililer hakkında şikâyette bulunmak istediğini beyan etmiştir.

– Kerim İncin'in annesi Halima İncin, oğlunun askerler tarafından öldürüldüğünü, bunu köydeki koruculardan duyduğunu, oğlunun katilleri hakkında şikâyette bulunmak istediğini beyan etmiştir.

– Kerim İncin'in yakını A.D., Kerim İncin ve R.K.'nin köye geldiklerini ve muhtarın hemen karakola haber verdiğini, maktûllerin operasyona götürüldüklerini ve ardından askerler tarafından öldürüldüklerini beyan etmiştir.

b) Taşbaşı ve Civar Köy Sakinlerinin Beyanları

8. Savcı ayrıca řu açıklamaları yapan aşağıdaki tanıkların ifadelerini de almıştır:

– 1995 yılında Derebaşı (Hakkari) köyü imamı olan M.K. olay tarihinde Taşbaşı köyüne doğru giden bir askeri konvoy gördüğünü, askeri aracın arkasında askerlerle birlikte R.K.'yi gördüğünü, ona el işareti yaptığını ve R.K.'nin kendisine kafasını sallayarak cevap verdiğini, imam M.K., Kerim İncin'nin araçta olup olmadığını hatırlamadığını beyan etmiştir.

– 1994 ve 2004 yılları arasında Taşbaşı köyü muhtarı olan H.D., Kerim İncin ve R.K.'nin PKK mensubu oldukları için köy korucuları tarafından yakalandıklarını, köy korucularının maktûlleri, köy muhtarı olduğu için kendi evine getirdiklerini, maktûlleri Geçimli Jandarma Karakolu

komutanına teslim ettiğini, daha sonra Hakkari'deki karakola götürüldüklerini beyan etmiştir.

– A.Ç., Kerim İncin'in ve R.K.'nin köyde buldukları sırada yakalandıklarını duyduğunu, yakalandıktan sonra başlarına ne geldiğini bilmediğini ifade etmiştir.

– Köy sakinlerinden E.A. ve S.K., A.Ç. ile aynı doğrultuda ifade vermişlerdir. Başka bir köy sakini olan B.Ç., iki PKK mensubunun yakalanıp öldürüldüklerini duyduğunu, bu kişileri tanımadığını belirtmiştir.

– Bir başka Taşbaşı köyü sakini olan O.Ç., 1995 yılında köylerine gelen iki kişinin PKK mensubu oldukları için askerler ve köy korucuları tarafından yakalandığını duyduğunu; askerler tarafından operasyona götürüldüklerini, operasyon sırasında öldürüldüklerini, daha sonra köylüler tarafından köyün mezarlığına gömüldüklerini duyduğunu beyan etmiştir. O.Ç. bu kişilerin, karakol komutanı Y. tarafından öldürüldüklerini açıklamıştır.

– Başka bir köy sakini olan H.Ç. ise, tanımadığı iki kişinin muhtarın evine geldiğini, muhtarın evine gittiklerinde söz konusu iki kişinin Geçimli Jandarma Karakolu komutanı ve askerler tarafından götürüldüklerini, ertesi gün bölgede birkaç gün süren büyük çapta bir operasyon yapıldığını, on gün sonra Karakol komutanı Y.K.'nin söz konusu iki kişinin askerler tarafından öldürüldüğünü söylediğini, daha sonra bu kişilerin köyün mezarlığına gömüldüklerini beyan etmiştir.

– S.D., Ş.D., Ö.T., D.D., B.Ç. ve M.E., köy sakinlerinden H.T. ile aynı doğrultuda ifade vermişlerdir. Tanıklardan D.D. ve B.Ç. söz konusu kişilerin mezarlarının bulunduğu yeri gösterebileceklerini beyan etmişlerdir. M.E. ise Taşbaşı köyündeki tarlalardan birinde bırakılan söz konusu kişilerin cesetlerini kendisinin gömdüğünü belirtmiştir.

c) Olayların Meydana Geldiği Dönemde Görevli Olan Askerlerin Beyanları

9. Olay tarihinde bölgede görevli olan askeri personelin ifadeleri, 2005 yılı Haziran ve Temmuz ayları arasında istinabe yoluyla alınmıştır.

10. 4 Temmuz 2005 tarihinde, Ankara Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenen Y.K. şunları açıklamıştır:

- Y.K. isnat olunan suçlamaları kabul etmemiştir. Y.K. 1994 ve 1996 tarihleri arasında Geçimli (Hakkâri) Jandarma Karakolunun komutanı olduğunu, Kerim İncin ve R.K.'nin yakalama olayını hatırlamadığını, söz konusu kişilerin, yakalandığı operasyona ve infazlarına katılmadığını belirtmiştir.

11. Askerlerden E.Ç., İ.E., R.U., A.Ç., E.Ş.Y. ve A.M., bahse konu kişileri Geçimli Jandarma Karakolunda görmediklerini açıklamışlardır. Söz konusu askerler isnat olunan suçlamaları kabul etmemişler ve bu kişileri sorgulamadıklarını belirtmişlerdir.

12. Asker F.K., olay tarihinde Geçimli Karakolunda görev yapan rütbeli personellerden birisi olmadığını belirterek atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir.

13. Askerlerden M.Ö. ve H.Y., Geçimli Karakolundaki görevlerine Temmuz 1996 tarihinden sonra başladıklarını ve bu olay hakkında hiçbir malumatlarının olmadığını beyan etmişlerdir.

14. Asker C.M., Geçimli Jandarma Karakol Komutanlığına 1994 yılında tayininin çıktığını, görev yaptığı dönemde böyle bir olay meydana gelmediğini, buna karşın ismini bilmediği kişilerin Kuzey Irak'tan geldiklerini, Taşbaşı muhtarı ve köy korucuları tarafından Geçimli Jandarma Karakol Komutanlığına teslim edildiklerini duyduğunu ifade etmiştir.

d) Askeri Makamlardan Talep Edilen Bilgiler

15. Belirtilmeyen bir tarihte Hakkâri Cumhuriyet Savcısı, Hakkâri Dağ ve Komando Tugay Komutanlığından, 1995 yılında Taşbaşı köyü civarında operasyon yapılıp yapılmadığına dair bilgi istemiştir. Söz konusu Tugay

Komutanlığı arşiv taramasından sonra 1995 yılı Haziran ayında Taşbaşı köyü civarlarında operasyon yapıldığına dair herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmadığını bildirmiştir.

16. Yine belirtilmeyen tarihte, Hakkâri Cumhuriyet Savcısı aynı soruyu tekrar sormuştur. Dağ ve Komando Tugay Komutanlığı 8 Mart 2010 tarihinde, 28 Mart 2006 tarihinde verdiği cevabın aynısını tekrarlamıştır.

17. Savcı, Jandarma Bölge Komutanlığına ait nöbet kayıtlarını da incelemiştir. Savcı, Kerim İncin ve R.K.'nin nöbetlerine ilişkin herhangi bir kayıt tespit etmemiştir.

e) Kaybolan kişilerin mezarlarının açılması

18. Savcı mezarın açılacağı gün olan 18 Haziran 2009 tarihinde Taşbaşı köyüne gitmiştir. Olay yeri inceleme ve keşif tutanağı düzenlenmiştir. Savcı özellikle, elbiseleriyle gömülü vaziyette iki ceset çıkartıldığını belirtmiştir. Cesetler üzerinde otopsi ve mezardan alınan toprak numunesinin toksikolojik analiz yapılması amacıyla İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığına gönderilmiştir.

19. Kerim İncin'in cesedine ilişkin olarak 25 Ocak 2010 tarihli Adli Tıp Kurumu raporunda özellikle şunlar belirtilmektedir.

- Toksikolojik analiz sonucunda aranan maddelerin bulunmadığı,
- İlgilinin gömleğinin ve pantolonunun değişik yerlerinde gayri muntazam olan deliklerin bulunduğu,
- Giysilerdeki delikler etrafında yapılan incelemelerde atış artıklarına rastlanmadığı,
- Bulunan kemiklerin, Hazım İncin'in biyolojik babası olan Kerim İncin'e ait olduğu,
- Yapılan kemik incelemesinde, ölümün ateşli silah mermi çekirdeği yaralanmasına bağlı iskelet sisteminde kırıklarla birlikte kafatası içi değişimler sonucu meydana gelmiş olduğu belirtilmektedir.

4. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar

20. Hakkari Cumhuriyet Savcısı 25 Mart 2010 tarihinde, şüpheli askerlerin beyanları, müştekilerin beyanları, tanık beyanları ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, yeterli ve kesin delil elde edilememiş olması nedeniyle şüpheli askerler A.Ç., R.U., A.M., C.M., E.Ş., M.Ö., F.K., İ.E., H.Y. ve E.Ç. hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

21. Dosyada başvuranların bu karara karşı yetkili ağır ceza mahkemesi önünde itiraz edip etmedikleri hakkında bir bilgi bulunmamaktadır.

5. Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi önünde Y.K. hakkında açılan ceza davası

22. Hakkâri Cumhuriyet Savcısı 26 Mart 2010 tarihli iddianameyle olayların meydana geldiği tarihte Geçimli Jandarma Karakolu komutanı olan Y.K. hakkında kasten öldürme suçundan ceza davası açmıştır.

23. Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi (“Ağır Ceza Mahkemesi”) 12 Nisan 2010 tarihinde, Y.K. hakkında açılan ceza davasını incelemeye başlamıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, 15 Haziran 2010 ve 27 Kasım 2014 tarihleri arasında yirmi duruşma düzenlemiştir. Ağır Ceza Mahkemesi H.I. ve A.K. isimli müştekileri ve Z.K., M.K., A.Ç., A.Y., Ş.A., Ö.D., H.D., M.K. ve Ö.T. isimli tanıkları dinlemiştir.

24. Tanık B.Ç.’nin ifadesi şu şekildedir:

– Olayların meydana geldiği tarihte Taşbaşı köyünde koruculuk yaptığını, Kerim İncin ve R.K.’nin nerden geldiklerini bilmediğini, Irak’ın kuzeyinden köye sığınmacıların geldiğini ve korucuların köye bu şekilde giriş yapanları jandarma karakoluna götürmek zorunda olduğunu, nitekim Kerim İncin ve R.K.’yi Geçimli Jandarma Karakolu Komutanlığına götürdüğünü, bu arada köyde askeri bir operasyonun düzenlendiğini, üç gün

sonra Taşbaşı eski mezarlığının yanında söz konusu kişilerin cesetlerini gördüğünü, Kerim İncin ve R.K.'nin cesetlerini gömdüğünü, Y.K.'nin söz konusu kişileri öldürüp öldürmediği konusunda bir bilgisinin olmadığını ancak ilgilileri Y.K.'ye kendisinin ihbar ettiğini beyan etmiştir.

25. Olayların meydana geldiği dönemde Taşbaşı köyünde köy korucusu olan M.D. ise aşağıdaki ifadeyi vermiştir:

- Kerim İncin ve R.K. o gün muhtarın evine gelmişlerdi. Daha sonra askerler gelip onları Jandarma Karakoluna götürdüler.

26. Sanık Y.K. isnat edilen suçlamaları kabul etmemiştir. Beraatini istemiştir.

27. Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi 27 Kasım 2014 tarihli kararı ile Y.K.'yi, Kerim İncin ve R.K.'yi öldürme suçundan beraat ettirmiştir. Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesi özellikle, sanığın maktulleri öldürürken veya öldürüldüklerinde orada olduğunu gören hiçbir tanık olmamasını ve maktulleri öldürmek için kullanılan silahların ele geçirilememesini dikkate almıştır. Ağır Ceza Mahkemesi, bölgede yürütülen askeri operasyon konusunda Hakkâri Valiliğinin, ilgililerin PKK mensubu olmaları sebebiyle Taşbaşı köyünde yakalandıklarına dair gönderdiği belgeleri, ilgililerin, PKK'lı grubun saklandığı yeri göstermek için operasyona götürüldüklerini ve çıkan çatışmada teröristlerce açılan ateş sonucu öldürüldüklerini dikkate almıştır. Ağır Ceza Mahkemesi söz konusu operasyonu yapan birliğin sanığın sorumlu olduğu birlik olmadığını altını çizmiştir.

28. Başvuranlar 26 Aralık 2014 tarihinde, Hakkâri Ağır Ceza Mahkemesinin 27 Kasım 2014 tarihli kararına karşı temyize gitmişlerdir. Başvuranlar, dinlenen tanıkların çoğunun somut olayla bir ilgisinin olmadığını ileri sürmüşlerdir. Öte yandan diğer tanıkların ifadelerinden, yakınlarının Geçimli Jandarma Karakolu Komutanı Y.K. ve Uzman Çavuş İ. tarafından öldürüldüğünün anlaşıldığını iddia etmektedirler.

29. Mahkemeye başvurulduğu tarihte dava Yargıtay önünde halen derdesttir.

B. İlgili İç Hukuk ve Uygulaması

30. Mahkeme özellikle, *Kurt/Türkiye* (25 Mayıs 1998, §§ 56-62, *Karar ve Hükümler Derlemesi* 1998-III), *Tekin/Türkiye* (9 Haziran 1998, §§ 25-29, *Derleme* 1998-IV), *Çakıcı/Türkiye* ([BD], No. 23657/94, §§ 56-67, 1999-IV), *Ertak/Türkiye* (No. 20764/92, §§ 94-106, AİHM 2000-V), *Sabuktekin/Türkiye* (No.27243/95, §§ 61-68, AİHM 2002-II) ve *Fatma Kaçar/Türkiye* (No. 35838/97, § 57, 15 Temmuz 2005) kararlarındaki iç hukukla ilgili açıklamalara atıfta bulunmaktadır.

ŞİKÂYETLER

31. Başvuranlar, olayların meydana geldiği bölgenin durumuna ve tarihine atıfta bulunarak yakınlarının Kürt kökenli olması nedeniyle güvenlik güçleri tarafından yakalanıp öldürüldüğünü iddia etmektedirler. Başvuranlar ayrıca, yetkili ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın yetersiz olmasından şikâyet etmektedirler. Özellikle ihtilafli olayın üzerinden geçen zaman dikkate alındığında, yakınlarının ölümünden sorumlu askere karşı yürütülen ceza soruşturmasının zamanaşımıyla sonuçlanma riski bulunduğunu öne sürmektedirler. Başvuranlar Sözleşme'nin 2, 3, 4, 5, 6, 8,13 ve 14. maddelerini ileri sürmektedirler.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

32. Başvuranlar, yakınlarının güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü iddia etmektedirler. Başvuranlar ayrıca, zamanaşımıyla sonuçlanma riski bulunan ulusal makamlar tarafından yürütülen soruşturmanın yetersiz olmasından şikâyet etmektedirler. Başvuranlar Sözleşme'nin 2, 3, 4, 5, 6, 8, 13. ve 14. maddelerini ileri sürmektedirler.

33. Mahkeme, başvuranların şikâyetlerini sunma şekilleri göz önüne alındığında, bu şikâyetlerin Sözleşme'nin yalnızca 2. maddesi açısından incelenmesinin uygun olduğu kanısındadır (*Nihayet Arıcı ve diğerleri/Türkiye*, No. 24604/04 ve 16855/05, § 141, 23 Ekim 2012). Söz konusu madde şu şekildedir:

“1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur (...)

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması”

34. Somut davada başvuranlar tarafından açıklanan olaylar ve sunulan belgeler ışığında, Mahkeme başvuranların, yakınlarının 1995 yılında güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü ve köylüler tarafından Taşbaşı köyü mezarlığına gömüldüğünü iddia ettiklerini tespit etmektedir. Başvuranlar, yakınlarının hayatını kaybetmesi konusunda Hakkâri Cumhuriyet Savcısına, 22 Mart 2005 tarihinde yani yakınlarının öldüğü tarihten yaklaşık dokuz yıl sonra şikâyette bulunmuşlardır. Dolayısıyla Mahkeme, bu durumda öncelikle, başvuranların Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak altı aylık süre içerisinde başvuru yapıp yapmadığını incelemesi gerektiğini tespit etmektedir. Mahkeme bu bağlamda, altı ay kuralının bir kamu politikası kuralı olduğunu ve bu hükmü resen uygulama yetkisine sahip olduğunu hatırlatmaktadır. (*Sabri Güneş/Türkiye* [BD], No. 27396/06, § 29, 29 Haziran 2012).

35. Mahkeme somut davadaki olayın, bir başvuranın yakınının güvenlik güçleri tarafından yakalandıktan sonra kaybolduğu iddialarını incelediği davalardan farklı olduğunu tespit etmektedir. Dolayısıyla Mahkeme, mevcut

davayı, uluslar arası bir çatışma çıkması veya bir ülkede olağan üstü hal ilan edilmesi sonucu kaybolan kişilerle ilgili davalarda uyguladığı altı ay kuralını uygulayarak incelememesi gerekmektedir (*Varnava ve diğerleri/Türkiye* ([BD], No. 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 ve 16073/90, § 162, CEDH 2009, *Yetişen ve diğerleri/Türkiye*, No. 21099/06, §§ 72-85, 10 Temmuz 2012, *Er ve diğerleri/Türkiye*, No. 23016/04, § 52, 31 Temmuz 2012 ve *Mocanu ve diğerleri/Romanya* [BD], No. 10865/09, 45886/07 ve 32431/08, § 267, AİHM 2014 (Özetler)).

36. Nitekim Mahkeme, başvuruların şikâyetlerini iki döneme ayırarak inceleyecektir. İlk süreç, başvuruların yakınının öldüğü tarihten, yakınlarının ölmesi konusunda Hakkâri Cumhuriyet Savcısına şikâyette buldukları 22 Mart 2005 tarihine kadar olan süreçtir. İkinci süreç ise 22 Mart 2005 tarihinden itibaren başlayan süreçtir. Mahkeme, dolayısıyla bu iki dönemi inceleyecektir.

1. Haziran 1995 ve 22 Mart 2005 yılları arasındaki dönem

37. Başvuruların yakınının ölüm tarihi olan Haziran 1995 tarihinden şikâyette buldukları 22 Mart 2005 tarihine kadarki dönemle ilgili olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen altı aylık sürenin birçok amacının olduğunu hatırlatmaktadır. Altı aylık sürenin öncelikli amacının, Sözleşme'nin ihlalden doğan sorunların gündeme getirildiği davaların, makul bir sürede incelenmesi suretiyle, hukuki kesinliğin sağlanması ve ilgili makamların ve kişilerin uzun süre belirsizlik içinde kalmalarının önlenmesidir. (*Sabri Güneş*, yukarıda anılan, § 39, *El Masri/“Makedonya Eski Yugoslav Cumhuriyeti”* [BD], No. 39630/09, § 135, AİHM 2012 ve *Bayram ve Yıldırım/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 38587/97, AİHM 2002-III). Bu kural Sözleşme organları tarafından yapılan denetimin süre yönünden sınırlarını gösterir ve hem bireylere ve hem de Devlet yetkililerine hangi süre geçtikten sonra

artık denetimin mümkün olmayacağını bildirir. (*Walker/Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 34979/97, AİHM 2000-I, *Sabri Güneş*, yukarıda anılan, § 40, *El Masri*, yukarıda anılan, § 135 ve *Mocanu ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 258).

38. Genel olarak altı aylık süre, ulusal başvuru yollarının tüketilmesiyle ortaya çıkan nihai karar tarihinden itibaren başlamaktadır. Bununla birlikte başvuran tarafından herhangi bir etkili hukuk yoluna sahip olmadığı anlaşıldığında, altı aylık süre, şikâyet konusu eylem ya da tedbirlerin gerçekleştiği tarihten işlemekte ve ya söz konusu eylem ya da tedbirin, ilgili şahsın üzerindeki etkilerini veya zararlarını öğrendiği ya da hissettiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. (bk. diğer kararlar arasında, *Dennis ve diğerleri/Birleşik Krallık* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 76573/01, 2 Temmuz 2002, *Sabri Güneş*, yukarıda anılan, § 54, *El Masri*, yukarıda anılan, § 136 ve *Mocanu ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 259).

39. Mahkeme hâlihazırda, kötü muameleye yönelik bir soruşturma ile ilgili davalarda, tıpkı akrabasının şüpheli ölümüne yönelik soruşturma ile ilgili davalarda olduğu gibi başvuru sahiplerinin, soruşturmanın gidişatını yahut soruşturmada hiç yol alınmadığını, izleyen adımlar atmasının ve başvurularını, etkili bir ceza soruşturması yürütülmediğinin farkında olmaları veya olması gerekir gerekmez süratle yapmasının beklendiğini karara bağlamış bulunmaktadır (*Mocanu ve diğerleri*, yukarıda anılan, § 263).

40. Buradan hareketle; başvuru sahiplerinin özenli davranma yükümlülüğü birbirleriyle yakından bağlantılı ancak iki ayrı veçhede sahiptir: Birincisi, başvuru sahipleri soruşturmadaki gidişatla ilgili olarak ulusal makamlarla gecikmeksizin temasa geçmelidir –bu yükümlülük yetkili makamlara özenle başvurma gereğini ima etmektedir, zira her türlü gecikme soruşturmanın etkililiğini riske atmaktadır–diğeri ise, soruşturmanın etkili olmadığının farkına varır varmaz veya varması gerekir gerekmez süratle Mahkeme’ye başvuruda bulunmalıdır (*Nasirkhayeva/Rusya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 1721/07, 31 Mayıs 2011, *Akhvlediani ve diğerleri/Gürcistan*

(kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 22026/10, §§ 23-29, 9 Nisan 2013, *Gusar/Moldova* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 37204/02, §§ 14-17, 30 Nisan 2013 ve *Mocanu ve diğeri*, yukarıda anılan, §§264-266).

41. Mahkeme, altı ay kuralı noktasından hareketle, başvurusunun Mahkeme'ye başvurusunu yaptığı sırada, altı aydan uzun bir süredir etkili bir ceza soruşturmasının yokluğunun farkında olup olmadığı veya farkında olması gerekip gerekmediğini saptamak durumundadır. Başvurucunun ulusal seviyede bir suç duyurusunda bulunmadan önceki hareketsizliği, altı ay şartının yerine getirildiğine dair değerlendirme açısından gerçekten önem arz etmemektedir. Ancak Mahkeme, başvurusunun yetkili ulusal makamlara başvurusundan önce etkili bir ceza soruşturması bulunmadığının hâlihazırda farkında olduğu veya olması gerektiği sonucuna varacak olursa, başvurusunun daha sonra Mahkeme'ye yaptığı başvurunun, yetkililerin ek bir soruşturma açmasına yol açacak yeni bir delil veya bilgi ortaya çıkmış olması durumu dışında (*Brecknell/Birleşik Krallık*, No. 32457/04, § 71, 27 Kasım 2007, *Gürtekin ve diğeri/Kıbrıs* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No.60441/13, 68206/13 ve 68667/13, 11 Mart 2014, *Kadri Budak/Türkiye*, No. 44814/07, §§59-61, 9 Aralık 2014 ve *Mocanu ve diğeri*, yukarıda anılan, § 272), evleviyetle (*a fortiori*) vadesi geçmiş olarak değerlendirilmesi gerekir. (*Bulut ve Yavuz/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 73065/01, 28 Mayıs 2002 ve *Bayram ve Yıldırım*, yukarıda anılan).

42. Mevcut durumla ilgili olarak, dosyadaki bilgi ve belgelerden ve de başvuranların söylediklerinden başvuranların 1995 yılı Haziran ayında Taşbaşı köyü yakınlarında ölen ve aynı köyün mezarlığına gömülen yakınlarının başına gelenleri öğrenmeye çalışmadıkları anlaşılmaktadır. Mahkeme, söz konusu olaydan sonra başvuranların yakınlarının hiçbir yetkili Cumhuriyet savcısına şikâyetle bulunmadıklarını tespit etmektedir. Başvuranlar aynı zamanda, Hakkâri Cumhuriyet Savcısına şikâyetle bulunulan 22 Mart 2005 tarihine kadar, yaklaşık dokuz yıl on ay boyunca

hiçbir girişimde bulunmamışlardır. Dolayısıyla Mahkeme, bu durumda tespit edilen gecikmenin başvuran tarafın ya da avukatlarının eylemsiz kalmalarından kaynaklandığı kanaatindedir. Öte yandan başvurular, 22 Mart 2005 tarihinden önce davalı Devlete karşı herhangi bir hukuki girişimde bulunmamışlardır. Mahkeme bununla birlikte, başvuruların, ihtilafı olayın meydana gelmesinin ardından yaklaşık dokuz yıl on ay boyunca eylemsiz kalınan döneme açıklık getirecek herhangi bir gerekçe ileri sürmediklerini tespit etmektedir. (*Bayram ve Yıldırım, Bulut ve Yavuz*, yukarıda anılan kararlar). Mahkeme, 22 Mart 2005 tarihinde şikâyetle bulunulduktan sonra yetkili Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülen soruşturma vesilesiyle Taşbaşı köyü mezarlığında yapılan fethi kabir işlemleri sonucunda, 18 Haziran 2009 tarihinde, başvuruların yakınlarına ait kemiklerin bulunduğunu kaydetmektedir.

43. Sonuç olarak Mahkeme, başvuruların 22 Mart 2005 tarihinde yaptığı şikâyetin ardından Cumhuriyet savcısı tarafından talimatı verilen çeşitli araştırmalar ve işlemlerin Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüyle ilgili olduğuna kanaat getirmiştir. Mahkeme bu işlemlerin, Sözleşme'nin 2. maddesinin maddi yönü bakımından altı aylık sürenin dolmasını durduracak nitelikte olmadığı kanaatindedir.

44. Dolayısıyla Mahkeme, söz konusu değerlendirmeler ve elinde bulundurduğu unsurlar ışığında başvuruların, yakınlarının ölümü konusunda kolluk kuvvetlerinin eylemleri ve bu konuda yerel makamların 22 Mart 2005 tarihine kadar yürüttüğü soruşturmanın yetersiz olması nedeniyle yaptığı şikâyetlerin, Sözleşme'nin 31. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca geç sunulduğunu ve reddedilmesi gerektiği sonucuna varmaktadır.

2. 22 Mart 2005 tarihinden sonraki dönem

45. Buna karşın Mahkeme, Cumhuriyet savcısına başvuru tarihi olan 22 Mart 2005 tarihinden sonra başvuruların yakınlarının hayatını

kaybetmesine ilişkin ceza soruşturması başlatmak için yeni olaylar olduğunu kaydetmektedir. Mahkeme, yapılan bu şikâyetin, kemiklerin bulunmasının ve başvuruların yakınlarının ölmesine neden olduğu iddia edilen fail hakkında açılan ceza soruşturmasının ve de 22 Mart 2005 tarihinden itibaren alınan tedbirlerin tamamının önemli gelişmeler olduğu kanaatindedir. Dolayısıyla bu tarihten itibaren gerçekleştirilen işlemler ve başvurular tarafından gösterilen ihtimamın yakınlarının ölümü hakkında soruşturma yürütme yükümlülüğünü yeniden başlatacak nitelikteydi.

46. Mahkeme bu nedenle, başvuruların Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü kapsamındaki şikâyetinin, başvuruların Hakkâri Cumhuriyet Savcısına şikâyette bulunduğu 22 Mart 2005 tarihinden sonraki olay unsurlarıyla ilgili olması nedeniyle inceleyecektir.

47. Dolayısıyla dosyanın mevcut durumu dikkate alındığında, Mahkeme başvuruların, 22 Mart 2005 tarihinden sonra ulusal makamlar tarafından yürütülen ceza soruşturması nedeniyle Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü kapsamındaki şikâyetinin kabul edilebilirliği hususunda karar verme yetkisine sahip olmadığı kanaatindedir ve İçtüzüğü'nün 54. maddesinin 2 fıkrasının b) bendi uyarınca söz konusu şikâyeti savunmalı hükümete bildirilmesi gerektiğine karar vermiştir.

Bu Gerekçelerle Mahkeme, Oybirliğiyle,

Başvuruların Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü kapsamındaki şikâyetinin, Hakkâri Cumhuriyet Savcısına şikâyette buldukları 22 Mart 2005 tarihinden sonraki olay unsurlarıyla ilgili olması nedeniyle şikâyetinin incelenmesini *ertelemektedir*.

Başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna *karar* vermektedir.

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, 3 Aralık 2015 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Abel Campos
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan